

ਮੁੱਖ ਬੰਦ

ਪੰਨ ਪੰਨ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ 300 ਸਾਲਾ ਗੁਰ ਗਦੀ ਦਿਵਸ ਸੰਨ 2008 ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਸਿਖ ਜਗਤ ਬੜੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਚਾਵਾਂ ਨਾਲ ਮਨਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦ ਨਾਮੁ ਮਿਸ਼ਨ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਲੋਂ ਹਰ ਮਾਈ ਭਾਈ ਨੂੰ ਲਖ ਲਖ ਵਧਾਈਆਂ ਹੋਣ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਪੁਸਤਕਾ ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਦੀ ਭੇਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਜਿਸਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਪਖ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਿਸੇ ਵਿਦਵਾਨ ਨੇ ਵਿਚਾਰੇ ਹੋਣ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਦੀ ਵਿਲਖਣਤਾ, ਕੌਮਾਂ, ਵਿਸਮਕ ਚਿੰਨ੍ਹ, ਸਵਾਲੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨ, ਸਿਹਾਰੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਕਈ ਵਿਆਕਰਣ ਦੇ ਪਖ ਬਹੁਤ ਖੂਬਸੂਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਨ ਅਤੇ ਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਾਈਦਰ ਅਤੇ ਨਾਰ ਵਾਂਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਕਈ ਚਿਨ੍ਹ ਵਰਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਇਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਸ਼ੁਧ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਨਵੇਂ ਤਰੀਕੇ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ 'ਹ' ਤੇ ਲਗੀਆਂ ਮਾਤਰਾਂ ਦਾ ਕਿਵੇਂ ਸ਼ੁਧ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਿਹਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਔਕੜ ਕਿਵੇਂ ਬਹੁਤ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਬੋਲੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਤਰਾਂ ਸਾਨੂੰ ਨਿਸਚੈ ਤੌਰ ਤੇ ਲਿਖਣ, ਗਾਉਣ ਅਤੇ ਜਪਣ ਵਿਚ ਲਾਹਾ ਮਿਲੇਗਾ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਸ਼ੁਧ ਬਾਣੀ ਕੰਠ ਭੀ ਕਰ ਸਕਾਂਗੇ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸ਼ੁਧ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਬੋਲਣ ਦੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਅਸੀਂ ਇਸਦਾ ਪਰਚਾਰ ਅਤੇ ਪਾਸਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਬੀਮਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਥੋੜੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਆਰਾਮ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜ ਤਕ ਇਸੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਭੀ ਵਖਰੇ ਵਖਰੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਸਿਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ ਵਲੋਂ ਛਾਪੀਆਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ਼ੁਧ ਉਚਾਰਣ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਉਚਾਰਣ ਦੀ ਸੇਧ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਇਕ ਹੀ ਰਾਇ ਹੈ ਕਿ ਸਿਹਾਰੀ ਅਤੇ ਔਕੜ ਸਿਰਫ ਮਤਲਬ ਸਮਝਣ ਵਾਸਤੇ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਸੇਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਈ ਹੋਰ ਸੇਧਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਆਚਾਰਣ ਸਬੰਧੀ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਿੰਦੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦਸੀ ਗਈ ਹੈ।

ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੋਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਸੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵਿਵਾਦ ਖੜਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾਂ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਅੰਦਰ ਵਰਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਿਹਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਔਕੜਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾਂ ਅਤੇ ਮਰਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਬਿੰਦੀਆਂ ਲਗਾਉਣੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਕੋਈ ਭੀ ਕਦੇ ਭੀ ਸ਼ੁਧ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਲਿਖ ਸਕੇਗਾ, ਗਾ ਸਕੇਗਾ ਜਾਂ ਫਿਰ ਜਾਪ ਕਰ ਸਕੇਗਾ।

ਅਸੀਂ ਜਰੂਰ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਤੋਂ ਵਿਸਰ ਜਾਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਾਂਗੇ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਬੇਮੁਖ ਭੀ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਅਣਭੋਲ ਹੀ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ।

ਦਾਸ, ਡਾ: ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ,
e-mail: info@gurunanakhealing.com
Website: www.gurunanakhealing.com

ਤਤਕਰਾ

ਸੀ ਨੰ:	ਵਿਸ਼ਾ	ਪੰਨਾਂ ਨੰ:
1	ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਨਾ ਅਤੇ ਨ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਯੋਗ	3
2	ਯ ਅਖਰ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦਾ ਢੰਗ	4
3	‘ਹ’ ਅਖਰ ਦਾ ਸਹੀ ਉਚਾਰਣ ਜਦ ਦੂਸਰੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਆਵੇ	4
4	ਅਨੋਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ: ਜੀਅ , ਕੀਅ, ਲੋਅ ਦਾ ਸਹੀ ਉਚਾਰਣ	4
5	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਚਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਜੋ ਅਜ ਨਹੀਂ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ	4
6	ਦੋ ਮਾਤਰਾ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਅਨੋਖਾ ਸੰਜੋਗ	5
7	ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਅਨੋਖੇ ਸ਼ਬਦ ਜੋ ਬੋਲਣੇ ਔਖੇ	5
8	ਇਹਨਾਂ ਅਨੋਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਬੋਲਣ ਦੀ ਵਿਧੀ	6
9	ਆਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਗਲਤ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਸ਼ਬਦ	6
10	‘ਹ’ ਅਖਰ ਨਾਲ ਮਾਤਰਾ ਦਾ ਸਹੀ ਉਚਾਰਣ	7
11	ਸਿਹਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਔਂਕੜ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਸਰਲ ਵਿਧੀ	8
12	ਸਿਹਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਔਂਕੜਾਂ ਦਾ ਕੌਮੇ ਲਈ ਪ੍ਰਯੋਗ	9
13	ਸਿਹਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਔਂਕੜ- ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਨ ਲਈ	10
14	ਸਿਹਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਔਂਕੜ-ਵਿਸਮਾਦ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ	11
15	ਸਿਹਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਔਂਕੜ-ਸਵਾਲ ਅਤੇ ਜਵਾਬ ਭੀ	11
16	ਸਿਹਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਔਂਕੜ-ਇਕ ਵਚਨ ਬਹੁ ਵਚਨ	12
17	ਸਿਹਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਔਂਕੜ-ਸਬੰਧਕ ਅਤੇ ਕਾਰਕ ਵਾਂਗਰ	12
18	ਦੋ ਅਖਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਸਿਹਾਰੀ ਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਔਂਕੜ ਲਿਖਣ ਨਾਲ ਨਾਉਂ ਤੋਂ ਕਾਰਕ ਜਾਂ ਸਬੰਧਕ ਵਿਚ ਸੁੰਦਰ ਤਬਦੀਲੀ	12

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵਿਲਖਣ ਲਿਖਤ। ਮੌਜੂਦਾ ਬੋਲੀ ਦੇ ਵਿਆਕਰਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਿਹਾਰੀਆਂ, ਔਂਕੜਾਂ ਦੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਨਿਹਾਇਤ ਸਖਤ ਜਰੂਰਤ hY

ਡਾ: ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਲਿਖਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ੀ। ਉਸ ਵਕਤ ਇਸ ਸੰਪਾਦਤ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਨਾਮ ਪੋਥੀ ਸਾਹਿਬ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ 1604 ਈ: ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਬਨਣ ਦਾ ਮਾਣ ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਇਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਪੂਰਨਤਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗਦੀ ਬਖਸ਼ੀ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਰਚਿਤ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਕਰਵਾ ਲਈ ਗਈ ਅਤੇ ਕਈ ਸੰਸਕਰਣ ਬਣਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਵਖਰੇ ਵਖਰੇ ਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਏ ਗਏ। ਇਹ ਸਰੂਪ ਤਖਤ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਖਾਰ ਬਿੰਦ ਤੋਂ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਸਰੂਪ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਥਾਪੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਸ ਪਾਵਨ ਬੀੜ ਨੂੰ ਦਮਦਮੀ ਬੀੜ ਭੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਸਥਾਪਤ ਪੋਥੀ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਅਧਕਾ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਪਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਕਿਧਰੇ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ ਸਗੋਂ ਜਿਸਤਰਾਂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦੇ ਸੰਪਾਦਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੀ ਉਹੋ ਸਰੂਪ ਬਰਕਰਾਰ ਰਖਿਆ। ਅਤੇ ਨਾਹੀ ਕਿਧਰੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਅਧਕ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ। ਅਬਚਲ ਨਗਰ, ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਹੂਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਪਣੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ, ਈ: 1708 ਨੂੰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਗਦੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ।

ਕੁਝ ਕੁ ਵਿਲਖਣਤਾ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ:

1. ਮੌਜੂਦਾ ਬੋਲਾਂ ਵਿਚ ਕਿਧਰੇ ਭੀ ਖਾਲੀ ਅਖਰਾਂ ਦਾ {ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਲਗਾ ਮਾਤਰਾਂ ਦੇ- ਮੁਕਤਾ ਅਖਰਾਂ} ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਪਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਬਾਣੀ ਹੋਵੇ ਜਿਥੇ ‘ ਮੁਕਤਾ ਅਖਰ’ ਨਾ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹੋਣ। ਜਿਵੇਂ, ‘ਨ, ਤ’। ਇਹ ਕਿਉਂ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਦ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਾਹਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਹੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨਾਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਮੁਕਤਾ ਅਖਰਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਸੀਂ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਨਾਲ ਕੰਨਾ ਲਾ ਕੇ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ। ਸਹੀ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਜਾਂ ਅਨਾਦਰ ਕਰ ਸਕੀਏ ਜੇ ਸਤਿਕਾਰ ਜਾਂ ਅਨਾਦਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਹਕਦਾਰ ਖੁਦ ਆਪ ਹਾਂ। ਸਿਰਫ ਲੋੜ ਹੈ ਆਪਣੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜਿਸਦੀ ਕਮੀਂ ਰੂਰ ਹਰ ਪਾਸੇ ਨਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। **ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ‘ਨ’ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਸੇ ਪੰਕਤੀ ਵਿਚ ‘ਨਾ’ ਭੀ ਆਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰਹਸ ਹੈ ਕੋਈ ਅਗੰਮੀ ਭੇਦ ਹੈ। ਜੇ ਸਾਡੀ ਤੁਫ ਬੁਧੀ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਸਤਰ੍ਹਾ ਲਗਦਾ ਹੈ:**

ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਮੈਲੁ ਨ ਉਤਰੈ ਮਰਿ ਜੰਮਹਿ ਹੋਇ ਖੁਆਰੁ ॥ ਧਾਤੁਰ ਬਾਜੀ ਪਲਚਿ ਰਹੇ ਨਾ ਉਰਵਾਰੁ ਨ ਪਾਰੁ ॥ ਪੰਨਾਂ: 29

ਨਾ ਓਹ ਮਰੈ ਨ ਹੋਵੈ ਸੋਗੁ ॥ ਦੇਦਾ ਰਹੈ ਨ ਚੂਕੈ ਭੋਗੁ ॥ - ਰਹਰਾਸਿ ਸਾਹਿਬ

ਨਾ ਓਹਿ ਮਰਹਿ ਨ ਠਾਗੇ ਜਾਹਿ ॥ ਜਿਨ ਕੇ ਰਾਮ ਵਸੈ ਮਨ ਮਾਹਿ ॥ - ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਇਹਨਾਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ‘ਨਾ’ ਅਤੇ ਫਿਰ ‘ਨ’ ਭੀ ਆਇਆ ਹੈ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਭਾਵ ਤਾਂ ਨਾਹ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਬਿਲਕੁਲ ਉਸੇਤਰਾ ਜਿਵੇਂ ਅੰਗਰਜੀ ਵਿਚ ‘ ਨਾਈਦਰ ਅਤੇ ਨੌਰ ‘ ਨਾਹ ਵਾਚਕ ਸਬਦ ਹਨ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹਣ ਲਗਿਆਂ ਧਕਾ ਸਾਹੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਅਤੇ ਨ ਵਿਚ ਬੋਲਣ ਵਿਚ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਰਖਣਾ ਤਾਂ ਇਸ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਯੋਗ ਦਾ ਭੇਤ ਪਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਕਦੇ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

2. ਅਜ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਦੋ ‘ਹ’ ਅਖਰਾਂ ਦਾ ਇਕਠੇ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਜਿਵੇਂ, ਹੋਹਿ, ਰਹਹੁ, ਰਹਹਿ ਕਹਹੁ, ਕਹਹਿ, ਲਹਹਿ, ਸਹਹਿ ਆਦਿ। ਵਿਦਵਾਨਾ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਬੋਲਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਗੁਠੇ ਲਾਕੇ ਨਵੇਂ ਅਸੂਲ ਘੜ ਲਏ ਹਨ, ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਖਰ ਦੇ ਬੋਲ ਨਾ ਬੋਲਣ ਦੀ ਹਿਦਾਇਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਹੀ ਬੋਲਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ। ਕੀ ਅਸੀਂ ਦੋ ‘ਹ’ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਮਤ ਹੈ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ‘ਹ’ ਦਾ ਸਰੂਪ ਬਦਲ ਕੇ ਬੋਲੋ ਜਿਵੇਂ, ਹੋਹਿ ਬੋਲਣ ਲਈ ਬੋਲੋ ‘ਹੋਏ’। ਕੀ ਇਸਤਰਾਂ ਬੋਲਣ ਨਾਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸਹੀ ਸਰੂਪ ਕਦੇ ਭੀ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਵਸ ਸਕੇਗਾ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਜਬਾਨੀ ਕਦੇ ਭੀ ਲਿਖ ਜਾ ਬੋਲ ਸਕੇਗੇ? ਸਾਫ ਸਾਫ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲੋਂ ਰਿਸ਼ਤਾ ਤੋੜਣ ਦਾ ਅਣਭੋਲ ਯਤਨ। ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਿਓ ਅਜਿਹੇ ਯਤਨ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਜਾਓ। ਅਸੀਂ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ ਜਰੂਰ ਹੀ ਬੋਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਇਸਤਰਾਂ ਅਸੀਂ ਯਾਦ ਭੀ ਕਰ ਸਕਾਂਗੇ ਅਤੇ ਲਿਖ ਅਤੇ ਜਪ ਅਤੇ ਗਾ ਭੀ ਸਕਾਂਗੇ। ਸਹੀ ਜੇ ਬੋਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਕੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੈ?

3. 'ਯ' ਅਖਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਮ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਘਟ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸ ਅਖਰ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਈ ਵਖਰੇ ਵਖਰੇ ਸਬਦਾਂ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਲਈ ਭੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਗੁਰੂ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਖਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਗੁਰੂ ਹੀ ਸਬਦ ਹੈ, ਜੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਹੀ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਹੀ ਸਰੂਪ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਕਦੇ ਭੀ ਵਸ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ:

ਵਸੁ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰਿਆ ਵਸੁ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਹਰਿ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਮਨਿ ਵਸੁ ਜੀਉ ॥
ਮਨਿ ਚਿੰਦਿਅਤਾ ਫਲੁ ਪਾਇਆ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਵੇਖਿ ਵਿਗਸੁ ਜੀਉ ॥

ਪੰਨਾਂ: 173

ਮਾਣ ਯੋਗ ਵਿਦਵਾਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਸੂਖਮਤਾ ਅਤੇ ਕੋਮਲਤਾ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ:

ਨਯਣਿ ਬਯਣਿ ਮੁਹਿ ਇਕੁ ਇਕੁ ਦੁਹੁ ਠਾਂਇ ਨ ਜਾਣਿਓ ॥

ਪੰਨਾਂ; 1394

ਕਿਤਨੀ ਗੁਸਤਾਖੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ, ਨਯਣਿ ਨੂੰ ਨੈਣ ਬੋਲੇ ਅਤੇ ਬਯਣਿ ਨੂੰ ਬੈਣ ਬੋਲੇ।

ਇਹ ਹੀ ਪਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਦੂਸਰਾ ਅਖਰ 'ਯ' ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਭਾਂਵੇ ਯ ਮੁਕਤਾ ਹੋਵੇ, ਸਿਹਾਰੀ ਨਾਲ ਜਾ ਫਿਰ ਔਂਕੜ ਭੀ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਉਥੇ ਇਸ ਦਾ ਉਚਾਰਣ 'ਈ' ਵਿਚ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਦਯ, ਦਯੁ ਅਤੇ ਦਯਿ ਸਭਨਾ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਦਈ ਹੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ 'ਸਵਯੇ' ਜਿਵੇਂ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਸਭ ਸਵਈਏ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਭਛਯਾ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਭਛਈਆ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਨਰਥ ਕਿਉਂ? ਕੀ ਅਸੀਂ 'ਯ' ਨੂੰ 'ਈ' ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ? ਸਹੀ ਉਚਾਰਣ ਜਰੂਰ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। 'ਯ' ਨਾਲ ਲਗੀ ਮੁਕਤਾ ਸਿਹਾਰੀ ਅਤੇ ਔਂਕੜ ਹੋਰਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਬੋਲ ਪਕੜ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ: ਯ ਯਮਨਾਂ ਤੋਂ: ਯੁ ਯੁਵਤੀ ਤੋਂ: ਯਿ ਯਿਮਨ ਤੋਂ। ਸਿਰਫ ਥੋੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

4. ਜਦ 'ਹ' ਅਖਰ ਦੂਜੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਜਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਅਖਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸਬਦਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਹੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਇਸਤਰਾਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਜਿਵੇਂ, ਜਹ, ਕਹ, ਰਹ, ਤਹ, ਮਹ ਅਤੇ ਕਹਤ, ਰਹਤ, ਮਹਲ, ਟਹਲ, ਸਹਜ, ਕਹਣੁ। ਜਿਥੇ ਭੀ ਦੂਸਰੇ ਸਥਾਨ 'ਹ' ਆ ਗਿਆ ਸਾਡੀ ਮਤ ਨੂੰ ਤਾਲਾ ਵਜ ਗਿਆ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਜਿਸਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਕਦੇ ਭੀ ਸੁਧ ਸਰੂਪ ਬੋਲ ਸਕੇਗਾ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਹੀ ਸਹੀ ਲਿਖ ਸਕੇਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਬੋਲਣਾ ਹੈ, : ਜੈਹ, ਕੈਹ, ਰੈਹ, ਤੈਹ, ਮੈਹ ਅਤੇ ਕੈਹਤ, ਰੈਹਤ, ਮੈਹਲ, ਟੈਹਲ, ਸੈਹਜ। ਜਰਾ ਸੋਚੋ ਕੀ ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਵਿਗਾੜਣ ਵਾਲੇ ਰਾਮ ਰਾਇ ਨੂੰ ਮਥੇ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਡੇ ਬੇਟੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਵਡੇ ਭਾਈ ਸਨ। ਸਾਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਵਿਗਾੜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਕਰੇਗਾ? ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ, ਦਇਆਲੂ ਅਤੇ ਬਖਸ਼ਿਦ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਖਿਨ ਖਿਨ ਭੁਲਣਹਾਰੇ ਹਾਂ। ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾ ਕਰਨਾ ਸਾਡੀ ਆਪਣੀ ਖੋਟੀ ਮਤ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ 'ਜਰ', 'ਕਰ' ਆਦਿ ਲਫਜ਼ ਸਹੀ ਬੋਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਪਹਿਲੇ ਅਖਰ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਇਹਨਾਂ ਸਬਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਮਝ ਲਓ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੇ ਅਖਰ ਉਪਰ ਹੀ ਦੁਲੈਂਕੜ ਲਾਕੇ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ।
5. ਕਈ ਲਫਜ਼ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੇ ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਕਾਫੀ ਵਾਰ ਆਏ ਹਨ ਸਾਡੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇਥੇ ਉਲਟਾ ਹੀ ਸਬਕ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ, ਜੀਅ, ਕੀਅ, ਤੀਅ ਆਦਿ ਇਥੇ ਇਹ ਭਦਰ ਪੁਰਸ਼ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਿ 'ਅ' ਅਖਰ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨ ਲਈ ਬਿਹਾਰੀ ਤੇ ਜਿਆਦਾ ਜੋਰ ਲਾਓ, ਕਿਉਂਕਿ 'ਅ' ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਉਚਾਰਣ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜੀ, ਕੀ ਅਤੇ ਤੀ। ਇਹ ਭੀ ਸਬਕ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਰਥ, ਅਰਬ, ਅਮਰ ਅਤੇ ਅਤਰ ਆਦਿ ਵਿਚੋਂ ਜਿਵੇਂ ਅ+ਰਬ ਬੋਲਦੇ ਹਾ ਉਵੇਂ ਹੀ ਜੀ+ਅ ਬੋਲੋ। ਸਹੀ ਬੋਲੋ, ਸਹੀ ਯਾਦ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸਹੀ ਲਿਖੋ। 'ਲੋਅ' ਲਫਜ਼ ਵੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸਦਾ ਸਹੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਲੋ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ ਸਗੋਂ ਲੋ+ਅ ਹੀ ਬੋਲਣਾ ਹੈ।
6. ਓ. ਕੁਝ ਸਬਦ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਸਬਦਾ ਤੇ ਬਿੰਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ: ਲਫ ਹਨ, ਪਾਪਾ, ਭਗਤਾ, ਗੁਰਾ, ਜੀਆ, ਖੁਸੀਆ, ਪਾਤਿਸਾਹੀਆ, ਮੋਰੀ, ਨੀਦ, ਗਾਈ, ਹਾਥੀ, ਰਾਜਾ, ਨਾਈ, ਸਾਈ ਇਤ ਆਦਿ। ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸਤਰਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਲਿਖਣਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਿੰਦੀਆਂ ਲਾਉਣੀਆਂ ਜਰੂਰੀ ਹਨ ਇਸਤਰਾਂ ਅਰਥ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਅਤੇ ਅਨਰਥ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਭੀ ਹਿਰਦੇ ਵੇਦਕ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਪੈਂਸਲਾ ਨਾਲ ਗੁਟਕਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪ ਬਿੰਦੀਆਂ ਲਗਵਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਭੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦੁ ਨਾਮੁ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਕਾਰਵਾਈ ਰਾਹੀਂ ਥੋੜੀ ਠਲ ਪਈ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਹਿਦਾਇਤ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਸੁਧ ਉਚਾਰਣ ਵਲ ਪਹਿਲੇ ਨਾਲੋਂ ਜਿਆਦਾ ਖਿਆਲ ਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਤਸਲੀ ਹੈ।

ਅ. ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ, ਇਕੋ ਸਬਦ ਨੂੰ ਦੋ ਜਾ ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ: ਗੋਬਿੰਦ, ਗੋਵਿੰਦ, ਗੋਵਿੰਦਿ, ਗੋਬਿੰਦਿ ਅਤੇ ਗੋਵਿੰਦੁ। ਇਥੇ ਵਿਦਵਾਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਤਿ ਵਰਤਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਗੋਬਿੰਦ ਹੀ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਇ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਹੈ ਇਸਦਾ ਪਾਰਾਵਾਰ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਦੁਨਿਆਵੀ ਵਿਦਿਆ ਅਧੂਰੀ ਹੈ ਇਸਦੇ ਗਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਕੁਝ ਭੀ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਲੋੜ ਹੈ ਆਪਣੀ ਸਿਖਿਆ ਅਤੇ ਸਿਆਣਪਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰਖ ਕੇ ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾਈਏ ਅਤੇ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਾ ਕਰੀਏ ਸਗੋਂ ਆਪਣਾ ਆਪ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਨਮੁਖਿ ਭੇਟ ਕਰ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣ ਸਕਾਂਗੇ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਉਂ ਇਹ ਲਫਜ਼ ਵਰਤੇ ਹਨ ਜੋ ਅਜ ਦੀ ਬੋਲੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜਰੂਰ ਹੀ ਵਖਰੇ ਲਗਦੇ ਹਨ, ਸ਼ਾਇਦ ਦੇਖਣ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਗਲਤ ਭੀ ਲਗਣ। ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਿਓ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਅਖਰ ਅਤੇ ਬੋਲ ਹੀ ਸਚ ਹਨ ਬਾਕੀ ਸਭ ਝੂਠ। ਫੈਸਲਾ ਤੁਸੀਂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ। ਭਲਾ ਤਾਂ, ਤੁਹਾਡਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਚਨ ਮੰਨਣ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ;

7. ਕਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਚਿੰਨ੍ਹ ਜੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਾਏ ਜਾਂਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਜ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚੋਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਰੂਰੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੇ ਭੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸਿਖਿਆ ਲੈਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ, ਪ੍ਰਗਟ ਗੁਰੂ ਸਮਝਣਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਰੂਰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ੳ. ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਦਾਤ ਚਿੰਨ੍ਹ;

{ } ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਹਲੰਤ, ਇਹ ਸੂਖਮ ਜਿਹੀ ‘ਹ’ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ।

ਗੁਣ ਰਾਸਿ ਬਨਿ ਪਲੈ ਆਨੀ॥ ਪੰਨਾਂ 372

ਅ. { } ‘ ਹ ’ ਇਹ ਅਖਰ ਅਧੇ ਹ ਵਾਂਗਰ ਬੋਲਦਾ ਹੈ।

ਮਾਣਯੋਗ ਵਿਦਵਾਨ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਪਾਠਕ ਨੇ ਸਮਝਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਥੇ ਪੈਰ ਵਿਚ ‘ਹ’ ਲਗਾਉਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਥੇ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਣਾ। ਇਥੇ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਥੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪੈਰ ਵਿਚ ‘ਹ’ ਲਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਕਿਥੇ ਨਹੀਂ ਲਗਿਆ।

ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਲਾਹ ਦੀ ਘੋਰ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਕ ਅਪਰਾਧ ਜਨਕ ਕਾਰਵਾਈ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ;
ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਾ ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵਾ ਵਿਣੁ ਭਾਣੇ ਕਿ ਨਾਇ ਕਰੀ॥

ਇਥੇ ਨਾਵਾ ਅਤੇ ਨਾਇ ਵਿਚ ‘ਹ’ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਇਹ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ‘ ਹ ’ ਲਾਕੇ ਪੜ੍ਹਣਾ ਹੈ।

ੲ. { } ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਯਕਸ਼ ਚਿੰਨ੍ਹ। ਇਹ ਅਧੇ ਯਯੇ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਦਾ ਕੰਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਹ ਇਵੇਂ ਆਇਆ ਹੈ;

ਆਤਮ ਰਖਾ ਗੋਪਾਲ ਸੁਆਮੀ ਧਨ ਚਰਣ ਰਖਾ ਜਗਦੀਸ਼੍ਵਰ॥ ਪੰਨਾਂ: 1358

ਸ. ਵਿਸਰਗਾਂ{: } ਇਹ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਹਿੰਦੀ ਵਰਨ ਮਾਲਾ ਦਾ ਅਖਰ ਹੈ ਜੋ ਅਧੇ ‘ਹ’ ਵਾਂਗਰ ਹੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹੋਯੇ ਹੈ ਹੋਵੰਤੇ ਹਰਣ ਭਰਣ ਸੰਪੂਰਣ:॥ ਪੰਨਾਂ 1361

ਉਚਾਰਣ ਕਰਨਾਂ ਹੈ ‘ਸੰਪੂਰਣਹਿ’।

8. ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਕਿਧਰੇ ਭੀ ਅਧਕ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪਰ ਵਿਦਵਾਨ ਸਲਾਹ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਥਾਂਵਾਂ ਤੇ ਅਧਕ { } ਨਾ ਵਰਤੇ ਤਾਂ ਉਚਾਰਣ ਅਸੁਖ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਰਥ ਭੀ ਗਲਤ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਵਿਗਾੜਣ ਦਾ ਬਿਲਕੁਲ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਪਰ ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲਿਖਣਾ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਦਰਜ ਹੈ। ਪਰ ਪਰਚਾਰ ਦਾ ਅਸਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਕਈ ਵਾਰ ਵਿਆਹਾਂ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਡਾਂ ਉਪਰ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਟਰਕਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ੀਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਉਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਅਧਕਾਂ ਲਗੀਆਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਕਈ ਥਾਂਵਾ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭੀ ਅਧਕਾ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਬੁਝਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਡੰਡ ਜਾਂ ਸਜਾ ਨਿਯਮਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਅਗੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਲਿਖਾਉਣ ਵਾਲੇ ਖਿਆਲ ਕਰਨ।

9. ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ੁਭ ਅਤੇ ਅਟਲ ਬਚਨ ਹਨ ਜੋ ਬਦਲੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਪਰ ਸਾਡੀ ਮਤ ਇਨ੍ਹੀ ਭਰਸ਼ਟ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਭੇਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰੁਮਾਲਿਆਂ ਦੇ ਉਪਰ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਅੰਦਰ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਕਰਵਾ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਸ਼ੁਧ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ 'ਸਤਿਨਾਮੁ' ਸਬਦ ਕਈ ਵਾਰ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਧਰੇ ਭੀ 'ਸਤਿਨਾਮ' ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਪਵਿਤਰ ਸਬਦ ਅਕਸਰ ਗਲਤ ਲਿਖਿਆ 'ਸਤਿਨਾਮ' ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਇਸ ਸਬਦ ਵਿਚ 'ਮ' ਥਲੇ ਔਂਕੜ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਗਲਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਛਾਪੇ ਗਏ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਾਨੂੰ ਡੰਡ ਆਦਿ ਰਖਣੇ ਪੈਣਗੇ ਤਾਂ ਜੋ ਛਾਪਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰੈਸ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਅਤੇ ਘਰ ਵਾਲੇ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿਤੇ ਜਾਣ।
10. ਦੋ-ਮਾਤਰੇ ਅਖਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਅਨੋਖਾ ਢੰਗ; ਜਿਵੇਂ: ਜੁਆਨੀ, ਅਨਦਿਨੋ, ਤੁਹੀ, ਸੁਹੇਲਾ, ਲੁਭਾਨੁ, ਜਹਾਨੋ, ਸੁਹਾਗਣਿ, ਗੁਬਿੰਦ

ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਬਦ ਬਿਨਾਂ ਦੋ ਮਾਤਰਾ ਦੇ ਭੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਕਿਹੜੀ ਖਾਸ ਜਰੂਰਤ ਸੀ ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਣ ਦੀ, ਇਸਦਾ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ। ਅਜ ਸਾਡੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਕੀ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹੀਏ ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਛਾਪਣ ਦੀ ਕੋਈ ਜਰੂਰਤ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਤੇ ਅਸੀਂ ਲਾ ਪਰਵਾਹ ਹੋ ਜਾਈਏ। ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਅਤਿ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਹੋਵੇਗੀ।

ਦਾਸ ਦਾ ਇਕ ਸੁਝਾਵ ਹੈ, ਜੇ ਸੰਗਤਾ ਨੂੰ ਪਰਵਾਣ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸਰੂਪ ਬਰਕਰਾਰ ਤਾਂ ਰਖਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹੀ ਹਨ, ਇਹ ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਗਾਉਣ ਲਗਿਆਂ ਹੋੜਾ ਬੋਲਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਲਗਿਆਂ ਔਂਕੜ ਬੋਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਔਂਕੜ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਗਾਉਣ ਲਗਿਆਂ ਕਰਨਾ ਥੋੜਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕਾਵਿ ਰੂਪ ਅਤੇ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭੀ ਫਰਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਸਰੂਪ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਨਿਸਚੈ ਤੌਰ ਤੇ ਇਕੋ ਅਖਰ ਤੇ ਹੋੜਾ ਅਤੇ ਔਂਕੜ ਨਹੀਂ ਬੋਲੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਪਰ ਇਹ ਇਕ ਵਿਲਖਣਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਝ ਦਸ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਸਾਡੀ ਮਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ।

11. **ਥਲੇ ਦਿਤੇ ਸਾਰੇ ਲਫਜ਼ ਬੋਲਣੇ ਕਾਫੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹਨ। ਅਜ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਭੀ ਵਿਦਵਾਨ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਭੀ ਬੋਲੇ ਗਏ ਇਹਨਾਂ ਸਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕਮੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੋਗੇ। ਇਹਨਾ ਪਵਿਤਰ ਅੰਗ ਨੂੰ ਥੋੜਾ ਸਮਾਂ ਜਿਆਦਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਬਾਰ ਬਾਰ ਬੋਲਕੇ ਆਪ ਹੀ ਸੁਣੋ।**

- ੳ. ਕਰੇਇ, ਮਾਣੇਇ, ਦੇਹਿ, ਓਹੁ, ਮਾਰੇਹਿ
- ਅ. ਚਲਾਇਹਿ, ਲਾਇਹਿ, ਧਿਆਵਹਿ, ਜਾਣਾਇਹਿ, ਸੁਣਾਇਹਿ
- ੲ. ਬੁਝਾਵਹੇ, ਧਿਆਵਹੇ, ਪਾਵਹੇ, ਚਲਾਵਹੇ, ਗਾਵਹੇ
- ਸ. ਵਖਾਣਏ, ਪਹੁਚਾਵਏ, ਵਿਆਪਏ
- ਗ. ਜਪਿਹੁ, ਪੀਵਹੁ, ਗਾਵਹੁ, ਆਵਹੁ, ਸੁਣਹੁ, ਰਾਖਹੁ, ਮਨੁ, ਜਪੁ, ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ, ਪੁਰਖੁ, ਰਾਖੁ, ਰਾਹੁ, ਵੇਪਰਵਾਹੁ, ਬੋਲਣੁ
- ਘ. ਆਦਿ, ਜੁਗਾਦਿ, ਮੂਰਤਿ, ਗਾਵਹਿ, ਆਖਹਿ, ਵੇਖਹਿ ਗਾਵਨਿ, ਜਿਨਿ, ਵਿਚਿ, ਫਿਰਿ, ਬਿਧਿ, ਮਿਲਿ, ਭਾਵਨਿ, ਬੀਜਿ, ਪਰਮੇਸਰਿ, ਜੀਤਿ, ਪਰਤੀਤਿ, ਮਨਿ, ਗੁਰਿ, ਹਰਿ, ਕਰਿ, ਰਾਖਿ, ਜਾਪਿ, ਸੁਣਿ, ਚੁਣਿ।
- ਙ. ਛਤੀਹ, ਚਉਰਾਸੀਹ

ਕੁਝ ਕਮੀਆਂ ਬੋਲਣ ਵਿਚ:

- {1} ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ 'ਹ' ਆਇਆ ਹੈ, ਕੋਈ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦਾ, ਜਿਥੇ ਔਂਕੜ ਨਾਲ ਲਗਾਇਆ ਹੈ: 'ਰਾਹੁ' ਅਸੀਂ ਬੋਲਣਾ ਹੈ 'ਰਾਹੋ' ਜੇ ਇਹੋ ਅਸੂਲ ਵਰਤਣਾ ਹੈ ਤਾਂ 'ਰਾਸੁ, ਨੂੰ ਰਾਸੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਗਾਵਹੁ ਨੂੰ ਗਾਵੇ, ਆਵਹੁ ਨੂੰ ਆਵੇ, ਰਾਖਹੁ ਨੂੰ ਰਾਖੇ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ।

ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗਲ ਹੈ, ਕਿ ਪਾਵਨ ਪਵਿਤਰ ਸਬਦ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਗਾਇਆ, ਬੋਲਿਆ ਅਤੇ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ:

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਬਾਣੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੈ ਤਿਸੁ ਜੇਵਡੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥
ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਅਗਮ ਅਥਾਹੁ ਹੈ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਚਾ ਸੋਇ ॥ ਪੰਨਾ: 415

ਅਸੀਂ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ, 'ਵਾਹੋ ਵਾਹੋ'। ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਗਾਇਆ ਹੋਇਆ, ਸੀ ਡੀ ਅਤੇ ਕੈਸੈਟ ਅੰਦਰ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਗਲਤ ਪਰਚਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥੀ, ਰਾਗੀ ਸਾਹਿਬਾਨ ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਹੋ ਵਾਹੋ ਹੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਘੋਰ ਪਾਪ ਹੈ। ਕੋਈ ਸੁਣੇਗਾ ਸਾਡੀ ਨਿਮਾਣੀ ਜਿਹੀ ਪੁਕਾਰ ਨੂੰ ਅਤੇ ਇਸ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਨੂੰ ਡਾਂਟ ਜਾ ਪ੍ਰੇਰ ਸਕੇਗਾ?

ਗਲਤ ਬੋਲਣ ਦਾ ਅਸਰ ਤੁਸੀਂ ਸਾਫ ਜਾਣ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ, ਕੈਸੈਟ ਨਿਰਮਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਛਾਪਿਆ ਤੁਸੀਂ ਟੀ ਵੀ ਤੇ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਸੁਕਰ ਹੈ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅਜੇ ਲਿਖਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ।

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਨੂੰ WAHO WAHO, ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਕਈਆਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਹੋਏਗਾ।

{2} ਜਿਥੇ ‘ਹ’ ਅਖਰ ਤੇ ਸਿਹਾਰੀ ਵਰਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ‘ਰਾਹਿ’ ਅਸੀਂ ਬੋਲਣਾ ਹੈ ‘ਰਾਹੇ’, ਜਾਂ ਫਿਰ ਬੋਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜਿਵੇਂ ਗਾਵਹਿ ਨੂੰ ਗਾਵੇ, ਵੇਖਹਿ ਨੂੰ ਵੇਖੇ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ।

ਜਿਥੇ ‘ਹ’ ਅਖਰ ਸਬਦ ਦੇ ਆਖਿਰ ਵਿਚ ਹੈ, ਇਹ ਭੀ ਬੋਲਣਾ ਅਉਖਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਭੀ ਇਸਨੂੰ ਵਖਰੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਬੋਲਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ: ਛਤੀਹ ਬੋਲਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਬੋਲੇ ‘ਛਤੀ’ ਫਿਰ ‘ਹ’ ਜਾਂ ਛਤੀ+ਹ।

‘ਹ’ ਅਖਰ ਨੂੰ ਸਿਹਾਰੀ ਅਤੇ ਔਂਕੜ ਦੇ ਉਚਾਰਣ ਦੀ ਕਾਫੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਲਈ ਕੁਝ ਸੁਝਾਵ:

ਆਪ ‘ਹ’ ਅਖਰ ਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਉਚਾਰਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ, ਆਪ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਸਹੀ ਬੋਲ ਸਕੋਗੇ। ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੈ ਅਸੀਂ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਇਸ ਦੇ ਬੋਲਣ ਬਾਰੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਵਰਤੀ ਹੈ। ਕਾਰਣ ਤਾਂ ਇਹ ਭੀ ਹੈ ਕੌਣ ਦਸੇਗਾ ਕਿ ਸਹੀ ਉਚਾਰਣ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਹੀ ਗਲਤ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਗਲਤੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ, ਰਾਹਿ ਬੋਲਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ‘ਹਿ’ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਖਰ ਨਾਲ ਬਦਲ ਕੇ ਬੋਲੋ ਜਿਵੇਂ ‘ਥਿ’, ਇਸਨੂੰ ਆਪਾਂ ਕਦੇ ਭੀ ਰਾਬੇ ਨਹੀਂ ਬੋਲਾਂਗੇ। ਸੋ ਸਹੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਗਲਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜੇ ਆਪਨੇ ‘ਰਾਹੁ’ ਬੋਲਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪ ‘ਹੁ’ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਖਰ ਨਾਲ ਬਦਲ ਦਿਓ, ਜਿਵੇਂ ‘ ਤੁ ‘ । ਆਪ ਬਦਲ ਕੇ ਕਦੇ ਭੀ ਰਾਤੇ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਸਕਦੇ। ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰਜ਼ ਤੁਸੀਂ ਰਾਹੁ ਭੀ ਸਹੀ ਬੋਲ ਸਕੋਗੇ।

ਮੇਰੀ ਹੋਰ ਰਾਇ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪਾਂ ‘ਹ’ ਅਖਰ ਨਾਲ ਸਿਹਾਰੀ ਅਤੇ ਔਂਕੜ ਗਲਤ ਹੀ ਬੋਲਣੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸੁਹਣਾ ਲਗੇਗਾ ਕਿ ਆਪ ਸਮਝੋ ਕਿ ‘ਹ’ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਾਤਰਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਗਈ, ਅਤੇ ਬੋਲਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

{3} ਜਿਥੇ ‘ਹ’ ਅਖਰ ਨਾਲ ਲਾਂ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਉਥੇ ਭੀ ਅਸੀਂ ਬੋਲਦੇ ਗਲਤ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ: ਪਾਵਹੇ ਨੂੰ ਪਾਵੇ, ਚਲਾਵਹੇ ਨੂੰ ਚਲਾਵੇ ਆਦਿ।

{4} ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਲਗਾ ਮਾਤਰਾ ਨਹੀਂ ਵਰਤੀ ਗਈ, ‘ਹਹ’ ਅਸੀਂ ਬੋਲਣਾ ਹੀ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

{5} ਇਸਤਰਾਂ ਹੀ ਹਰ ਰੋਜ ਆਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਨੇਮ ਨਾਲ ਹਰ ਕੋਈ ਗਲਤ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ‘ਦੇਹਿ’ ਅਤੇ ‘ਨਾਹੀ’। ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਅਤੇ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ, ‘ ਦੇਵੇ’ ਅਤੇ ‘ਨਹੀ’। ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸਹੀ ਪੜ੍ਹਨ ਬਾਰੇ ਜ਼ਰੂਰ ਦਸੋ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਵਡਾ ਪੁੰਨ ਹੈ।

ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ‘ਹ’ ਅਖਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਜਿਆਦਾ ਹੀ ਵਰਤੀ ਹੈ। ‘ਹ’ ਇਹ ਬੋਲਕੇ ਸ਼ਾਇਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੁਰ ਹਿਰਦੇ ਤਕ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਸਚ ਇਹ ਭੀ ਹੈ ਸਾਡੀ ‘ਹ’ ਅਖਰ ਦੀ ਉਤਨੀ ਹੀ ਵਧ ਬੇਕਦਰੀ ਹੈ।

{6} ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਅਸੀਂ, ਸਿਹਾਰੀ ਜਦ ਪਹਿਲੇ ਅਖਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਰਤੀ ਗਈ ਹੈ ਬੋਲਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਦੇ ਕਮੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਸਿਹਾਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਉਚਾਰਣ ਅਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ: ਆਦਿ, ਜੁਗਾਦਿ ਗੁਰਿ, ਮੂਰਤਿ, ਬੀਜਿ, ਸੁਣਿ, ਚੁਨਿ, ਪਰਤੀਤਿ, ਫਿਰਿ, ਬਿਧਿ

{7} ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਅਸੀਂ, ਜਦ ਸਿਹਾਰੀ ਜਾਂ ਔਂਕੜ ਦੂਸਰੇ ਅਖਰ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਖਰ ਨਾਲ ਲਗਾਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੇ, ਜੇ ਨਹੀਂ ਬੋਲਾਂਗੇ ਜਿੰਦਗੀ ਭਰ ਕਦੇ ਭੀ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਾਂਗੇ ਅਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾ ਸਕਾਂਗੇ: ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ:

ਨਾਂਮੁ ਅਉਖਧੁ ਜਿਹ ਰਿਚੈ ਹਿਤਾਵੈ ਤਾਹਿ ਰੋਗੁ ਸੁਪਨੈ ਨਹੀ ਆਵੈ॥

ਜੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਰਿਚੈ ਵਿਚ ਕਦੀ ਭੀ ਵਸ ਨਹੀ ਸਕੇਗੀ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਦੇਹ ਅਰੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਾਂਗੇ। ਜਿਵੇਂ: ਹੀ ਸਚੁ, ਜਪੁ, ਗੁਰੁ, ਤਨੁ, ਮਨੁ, ਸੀਤਲੁ, ਡਰੁ, ਦੁਖੁ, ਸੁਖੁ ਆਦਿ ਵਿਚ।

ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ, “ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਆਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਕਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਥਾਂਵਾਂ ਤੇ ਸਿਹਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਔਂਕੜ ਅਰਥ ਸਮਝਣ ਵਾਸਤੇ ਹਨ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਚਿੰਨ੍ਹ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਲਗਾਏ” ਇਸ ਤੋਂ ਪੁਠੀ ਮਤ ਦੀ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਉਦਾਹਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਘੋਰ ਪਾਪ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸਦਾ ਸਿਧਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਭਾਨੂੰ ਪਰਤਾਪ ਨਾਮੀਂ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਉਹ ਬਾਣੀ ਛਾਪੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਿਹਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਔਂਕੜ ਲਗਾਏ ਹੀ ਨਹੀਂ ਗਏ ਸਨ। ਇਸੇ ਪਰਚਾਰ ਸਦਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਭੀ ਸਿਹਾਰੀਆਂ ਔਂਕੜਾਂ ਨੂੰ ਮੋਟਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਗਮ ਹੋਣ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕਈਆਂ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

{8} ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਅਸੀਂ ਜਿਹੜੇ ਸਬਦਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਅਖਰ ਨੂੰ ਔਂਕੜ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਅਖਰ ਨਾਲ ਸਿਹਾਰੀ ਹੈ ਅਸੀਂ ਸਿਹਾਰੀ ਬੋਲਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ।

ਜਿਵੇ; ਸੁਣਿ, ਮੁਨਿ, ਚੁਣਿ, ਗੁਣਿ

* ਉਪਰ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਸਬਦਾਂ ਵਿਚ ਸਿਹਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਔਂਕੜਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨਾਂ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸੇ ਲਈ ਇਹ ਵਿਧੀ, ਸਹੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰ ਸਕਣ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ।

ਸਿਹਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਔਂਕੜ ਬੋਲਣ ਦੀ ਸਰਲ ਵਿਧੀ;

ਉ-1, ਹਰ ਇਕ ਸਬਦ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅੰਖਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਿਹਨਾਂ ਅਖਰਾਂ ਤੇ ਸਿਹਾਰੀਆ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਥੋੜਾ ਸਮਾਂ ਰੁਕਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਇਸ ਨਾਲ ਸਿਹਾਰੀ ਵਾਲਾ ਅਖਰ ਨਿਖੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਜੇ ਵਖਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜਾ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਰੁਕਦੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬੋਲ ਸਕਣਾ ਹੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਆਪ ਜਰਾ ਬੋਲ ਕੇ ਦੇਖ ਲਉ:
ਜੇ ਆਪਾਂ ਤਨਿ ਬੋਲਣਾਂ ਹੈ ਜੇ ਆਪ ‘ਨਿ’ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰੁਕਦੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਆਪ ਤਨ ਹੀ ਬੋਲ ਸਕੋਗੇ।

ਤ+ਨਿ, ਮ+ਨਿ, ਹ+ਰਿ, ਗੁ+ਰਿ, ਚੁ+ਣਿ, ਸੁ+ਣਿ

ਚਲਾ+ਇ+ਹਿ, ਲਾ+ਇ+ਹਿ, ਕਰੇ+ਇ, ਰਾ+ਖਿ, ਗਾਵ+ਹਿ, ਆਵ+ਹਿ, ਬਿ+ਧਿ, ਫਿ+ਰਿ, ਪਰਮੇਸ+ਰਿ, ਪਰਤੀ+ਤਿ

ਉ-2, ਸਿਹਾਰੀ ਲਘੂ ਮਾਤਰਾ ਹੈ ਜਿਸ ਅਖਰ ਤੇ ਲਾਈ ਗਈ ਹੈ ਉਸ ਅਖਰ ਦਾ ਬੋਲਣ ਦਾ ਸਮਾ ਅਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਲਮਕਾਉਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਇਹ ਲਾਂ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ।

ਰਿ, ਤਿ, ਕਿ, ਨਿ, ਕੋਈ ਭੀ ਸਿਹਾਰੀ ਵਾਲਾ ਅਖਰ ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਜੇ ਸਬਦ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਪਰ ਜਦ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੁਸ਼ੀਬਤ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਸੋਚਣਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੀ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੋਵੇ ;

‘ ਏਤੁ ਰਾਹਿ ਪਤਿ ਪਵੜੀਆ ਚੜੀਐ ਹੋਇ ਇਕੀਸ’ ॥ - ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਅਸੀਂ ‘ਰਾਹਿ’ ਨੂੰ ਰਾਹੇ ਹੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ‘ਪਤਿ’ ਨੂੰ ਪਤ ਕਿਉਂਕਿ ‘ਤਿ’ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣ ਦੀ। ‘ਹੋਇ’ ਨੂੰ ‘ਹੋਏ’ ਹੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ‘ਹਿ’ ‘ਇ’ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਰੁਕਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਰਾ+ਹਿ, ਅਤੇ ਹੋ+ਇ ਕਰਕੇ ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ‘ਹਿ’ ਨੂੰ ਲੰਬਾ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ‘ਹੋ’ ਬਣੇਗਾ ਅਤੇ ‘ਇ’ ਨੂੰ ਲੰਬਾ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ‘ਏ’ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਨਮੂਨਾ ਅਤੇ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ ਸਾਡੀ ਪ੍ਰਚਲਤ ਬੋਲਣ ਦੀ ਰੀਤ ਦੀ। ਜੇ ਨਿਸਚੈ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਤਿ ਦੇ ਬਿਪਰੀਤ ਹੈ।

ਉ-3, ਪਹਿਲੇ ਅਖਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਰਤੀ ਸਿਹਾਰੀ ਬੋਲਣ ਲਈ ਮੂੰਹ ਦਾ ਆਕਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਦਲਦਾ ਹੈ ਆਪ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖੋਗੇ ਤਾਂ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੋਗੇ ਕਿ ਜਿਥੇ ਜੀਭ ਦੇ ਆਕਾਰ ਵਿਚ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਥਲੇ ਵਾਲਾ ਜਬਾੜਾ ਖਬੇ ਤੋਂ ਸਜੇ ਹਲਕਾ ਜਿਹਾ ਹਿਲਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸਿਹਾਰੀ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਰੁਕਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਰੁਕਣਾ ਜਿਥੇ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਅਰਥ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੈ।

ਅ-1, ਔਂਕੜ ਬੋਲਣ ਲਈ ਜਿਸ ਅਖਰ ਤੇ ਔਂਕੜ ਲਾਈ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਖਰ ਕਿਸੇ ਸਬਦ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅਖਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਔਂਕੜ ਬੋਲਣ ਲਈ ਮੂੰਹ ਦਾ ਆਕਾਰ ਬਦਲਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਆਸਾਨ ਅਤੇ ਤੇਜੀ ਨਾਲ ਬੋਲ ਸਕੋਗੇ। ਜੇ ਆਪ ਮੂੰਹ ਦਾ ਆਕਾਰ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੇ ਤਾਂ ਆਪ ਔਂਕੜ ਬੋਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕੋਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਆਵਾਜ਼ ਹੀ ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਆਪ ਧਿਆਨ ਕਰੋ, ਰੁ, ਸੁ, ਗੁ, ਚੁ, ਪੁ, ਤੁ, ਹੁ, ਮੁ, ਨੁ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਅਖਰ ਬੋਲਦੇ ਸਮੇਂ ਧਿਆਨ ਕਰੋ ਤੁਹਾਡਾ ਮੂੰਹ ਦਾ ਆਕਾਰ ਅਗਲੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਘੁਟਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਭ ਦਾ ਸਿਰਾ ਮੁੜਦਾ ਹੈ।

ਅ-2, ਔਂਕੜ ਬੋਲਣ ਲਈ ਇਹ ਹੋਰ ਪਖ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਔਂਕੜ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਥੋੜਾ ਰੁਕੋ, ਸਚਾਈ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਸਹੀ ਮਾਹਨਿਆਂ ਵਿਚ ਔਂਕੜ ਬੋਲੋਗੇ ਤਾਂ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾ ਹੀ ਰੁਕ ਜਾਉਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਜੀਭ ਮੁੜੀ ਨ ਸਿਧੀ ਹੋਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਥੋੜਾ ਸਮਾਂ ਲਗ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਕਿ ਆਪ ਦੂਸਰਾ ਸਬਦ ਬੋਲ ਸਕੋ।

‘ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਆਰਾਧਿਆ ਸਗਲਾ ਦੁਖੁ ਗਇਆ॥’

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸਬਦ ਵਿਚ ‘ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ’ ਅਤੇ ‘ਦੁਖੁ ਗਇਆ’ ਬੋਲਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਤੇਜੀ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਔਂਕੜਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਜਿਵੇਂ; ‘ਗੁਰੂ’ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪ ਥੋੜਾ ਰੁਕਦੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ‘ਰੁ’ ਬੋਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ‘ਖੁ’ ਦਾ ਔਂਕੜ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ।

ਅ-3, ਔਂਕੜ ਭੀ ਲਘੂ ਮਾਤਰਾ ਹੈ ਇਸਦੇ ਬੋਲਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਭੀ ਸਿਹਾਰੀ ਵਾਂਗ ਅਧਾ ਹੈ ਜੇ ਆਪ ਲੰਬਾ ਕਰਕੇ ਬੋਲੋਗੇ ਤਾਂ ਇਹ ਮਾਤਰਾ ਹੋੜੇ ਵਾਂਗਰ ਬੋਲੇਗੀ ਜਿਵੇਂ, ਸਚੁ ਵਿਚ ‘ਚੁ’ ਨੂੰ ਲੰਬਾ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਇਹ ‘ਚੋ’ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ।

*** ਪਵਿਤਰ ਪਾਵਨ ਹੁਕਮ ਹੈ:

ਹਰਿ ਪੜ੍ਹ ਹਰਿ ਲਿਖੁ ਹਰਿ ਜਪਿ ਹਰਿ ਗਾਉ ਹਰਿ ਭਉਜਲੁ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰੀ ॥

ਪੰਨਾਂ: 669

ਉਪਰ ਦਿਤੀ ਪਾਵਨ ਪੰਕਤੀ ਗੁਰ ਸਿਖਾਂ ਲਈ ਮੰਨਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜੇ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿਖ ਕਹਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪਾਕੇ ਭਵਜਲ ਪਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਲੇਖ ਇਸੇ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

{ਨੋਟ: ਇਹ ਪਖ ਦਾਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚੋਂ ਨਕਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਸਗੋਂ ਦਾਸ ਦੀ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਦਿਨ ਰਾਤ ਦੀ ਇਹ ਖੋਜ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸ਼ੁਧ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਲਿਖਿਆ, ਜਪਿਆ ਅਤੇ ਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਦਸਣ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਘੁੰਮ ਕੇ ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਆਪ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਜਿਥੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਦਿਤੀ ਹੈ ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਪਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪ ਜਾਹਰ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੇ ਭੀ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆਂ ਹੈ ਉਸਦੇ ਦੁਖ ਤਕਲੀਫ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਦੂਰ ਕੀਤੇ ਹਨ।}

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕਿਧਰੇ ਭੀ ਇਹ ਚਿੰਨ੍ਹ ਵਰਤੇ ਨਹੀਂ ਗਏ { , ! ? } ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਸਿਹਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਔਂਕੜਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਰਾਹੀਂ, ਬਹੁਤ ਪਰਭਾਵ ਸ਼ਾਲੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿਹਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਔਂਕੜਾਂ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਯੋਗ ਰਾਹੀਂ ਅਲਗ ਅਲਗ ਚਿੰਨ੍ਹ, ਜਿਵੇਂ ਸਵਾਲੀਆ ਨਿਸ਼ਾਨ, ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਸਮਕ ਚਿੰਨ੍ਹ, ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਇਕ ਵਚਨ, ਬਹੁ ਵਚਨ, ਕੌਮਾ, ਸੰਬੰਧਕ ਅਤੇ ਕਾਰਕ ਆਦਿ ਸਭ ਕੁਝ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸਮਝ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਘੋਖਣ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਦੀ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਸੇਵਕ ਦੇ ਕਪਾਟ ਅਤੇ ਅੰਤਰੀਵ ਭਾਵ ਖੋਲਦੀ ਅਤੇ ਚਾਨਣ ਬਖਸ਼ਦੀ ਹੈ। ਦੁਨਿਆਵੀ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਕਿੰਨਾਂ ਅਤੇ ਕੀ ਹਿਸਾ ਹੈ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ? ਵਿਦਿਆ ਤੀਸਰਾ ਨੇਤਰ ਹੈ, ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀਦਾ, ਫਿਰ ਭੀ ਅਸਲੀਅਤ ਕੀ ਹੈ, ਜਾਨਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ?

1. ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਔਂਕੜ ਅਤੇ ਸਿਹਾਰੀ ਹਰ ਇਕ ਵਾਕ ਵਿਚ ਥੋੜਾ ਰੁਕਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਬਿਨਾਂ ਰੁਕਣ ਤੋਂ ਉਚਾਰਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਇਹ ਕੌਮੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਰਥ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ:

‘ ਸੂਰਜੁ ਏਕੋ ਰੁਤਿ ਅਨੇਕ॥ ਨਾਨਕ ਕਰਤੇ ਕੇ ਕੇਤੇ ਵੇਸ॥ ’

-ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ

ਇਥੇ ‘ਸੂਰਜੁ’ ਵਾਲਾ ਅੰਗ ਔਂਕੜ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਬੋਲਣ ਲਗੇ ਸੂਰਜੁ ਬੋਲ ਕੇ ਰੁਕਣਾ ਪਏਗਾ ਅਤੇ ਮਤਲਬ ਭੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਸੂਰਜ ਤਾਂ ਇਕ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸੇ ਦੇ ਕਰਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਰੁਤਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹੇ ਨਾਨਕ, ਇਕ ਕਰਤੇ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਪ ਹਨ, ਪਹਿਰਾਵੇ ਹਨ। ‘ਰੁਤਿ’ ਸਿਹਾਰੀ ਬੋਲਣ ਵਾਸਤੇ ਰੁਕਣਾ ਪਏਗਾ ਅਤੇ ਅਰਥ ਭੀ ਨਾਲ ਹੀ ਸਮਝ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਕਾਹਲੀ ਕਾਹਲੋਂ ਪਾਠ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਅਰਥ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੇ।

ਤੀਰਥੁ ਤਪੁ ਦਇਆ ਦਤੁ ਦਾਨੁ॥ ਜੇ ਕੇ ਪਾਵੈ ਤਿਲੁ ਕਾ ਮਾਨੁ॥ - ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਤੀਰਥੁ ਤਪੁ ਦਤੁ ਦਾਨੁ ਆਦਿ ਅੰਗਾ ਵਿਚ ਔਕੜਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕਰਮ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਵਖਰੇ ਵਖਰੇ ਕਰਮ ਹਨ, ਜਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਕੌਮੇ ਦੀ ਜਰੂਰਤ ਸੀ ਇਥੇ ਔਕੜ ਰਾਹੀਂ ਇਹੋ ਸੰਕੇਤ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ: ਤਪ ਸਾਧਣੇ-ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕਸ਼ਟ ਦੇਣਾ: ਹਥੀ ਦਾਨ ਦੇਣਾ ਆਦਿ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਥੋੜੀ ਮਾਨਤਾ ਮਿਲ ਭੀ ਜਾਵੇ ਪਰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਨਣਾ, ਉਹਦੇ ਦਿਤੇ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਭਗਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਉਸਦੇ ਪਾਸ ਹੀ ਹਨ, ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਇਕ ਕਠ ਪੁਤਲੀ ਹੈ ਇਸਦੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮ ਨਿਰਾਰਥਕ ਹਨ।

ਜਤੁ ਪਾਹਾਰਾ ਧੀਰਜੁ ਸੁਨਿਆਰੁ॥ ਅਹਰਣਿ ਮਤਿ ਵੇਦੁ ਹਥੀਆਰੁ॥
ਭਉ ਖਲਾ ਅਗਨਿ ਤਪੁ ਤਾਉ॥ ਭਾਂਡਾ ਭਾਉ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤਿਤੁ ਢਾਲਿ॥
ਘੜੀਐ ਸਬਦੁ ਸਚੀ ਟਕਸਾਲ॥ ਜਿਨ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰਮੁ ਤਿਨ ਕਾਰ॥
ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ॥

- ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਿਓ, ਇਹ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜ੍ਹੋ, ਯਾਨੀ ਜਿਥੇ ਔਕੜ ਜਾਂ ਸਿਹਾਰੀ ਹੈ ਕੌਮਾ ਸਮਝ ਕੇ ਰੁਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਉਚੇ ਆਚਰਣ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਬਣਾਓ; ਸਹਿਜ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਸੁਨਿਆਰ ਸਮਝੋ; ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਹਿਣ ਸ਼ਕਤੀ ਵਰਗੀ ਮਤ ਨੂੰ ਅਹਰਣਿ ਬਣਾਓ; ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਡਰ ਮਨ ਵਿਚ ਰਖੋ ਹਰ ਵੇਲੇ, ਜਿਵੇਂ ਖਲਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ; ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਦੀ ਅਗਨੀ ਪੈਦਾ ਕਰੋ ਜਾ ਬਾਲੋ; ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਬਣਾਓ, ਅਜਿਹੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਢਲੇਗਾ; ਇਹ ਸਚੀ ਟਕਸਾਲ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਹੀ ਬਣ ਸਕੇਗੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਬਦ ਸੁਰਤ, ਮਤ, ਬੁਧ ਨੂੰ ਘੜ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਾ ਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਗੁਰ ਸਾਖੀ ਜੋਤਿ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ॥ ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੁ ਆਰਤੀ ਹੋਇ॥

-ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ

ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ. ਵਿਚ ਜੇ ਅਸੀਂ ਤਿਸੁ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੁਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮਤਲਬ ਸਹੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਣਗੇ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹੋ ਹੀ ਤੇਰੀ ਆਰਤੀ ਹੈ।

ਜਿਸਨੂੰ ਤੇਰਾ ਹੁਕਮ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਤੇਰੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮਿਠਾ ਕਰਕੇ ਮੰਨਣਾ ਹੀ ਤੇਰੀ ਆਰਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹੋ ਹੀ ਤੇਰੇ ਦਰ ਤੇ ਪਰਵਾਨ ਹੈ। ਦੀਵੇ ਜਗਾਕੇ, ਧੂਫਾ, ਅਤਰਾਂ ਅਤੇ ਸੁਗੰਧੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਤੈਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਤੇਰੀ ਇਸਦੇ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਨੂੰ ਮੰਨਕੇ ਅਤੇ ਅਮਲ ਕਰਕੇ ਹੀ ਤੇਰੀ ਜੋਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਭਨਾ ਨੂੰ ਾਹਿਰ ਹੋ ਕੇ ਵਰਤਦਾ ਹੈ।

ਆਪੇ ਬੀਜਿ ਆਪੇ ਹੀ ਖਾਹੁ॥ ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੀ ਆਵਹੁ ਜਾਹੁ॥ - ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਬੀਜਿ, ਵਿਚ 'ਜਿ' ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਰੁਕਦੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬੇਸਵਾਦੀ ਭੀ ਹੈ, ਸਹੀ ਉਚਾਰਣ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਅਰਥ ਭੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਇਥੇ ਬੀਜਿ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਬੀਜਣਾ- ਕਿਰਿਆ, ਜਦ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਬੀਜ ਬੋਲਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਭਾਵ ਹੈ ਨਾਉਂ ਜਾਂ ਅੰਗਰੇਜੀ ਵਿਚ ਨਾਉਨ ਹੈ।

2. ਔਕੜ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ, ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਨ ਲਈ:

ਮਿਲੁ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ॥ - ਰਹਰਾਸਿ ਸਾਹਿਬ

ਜਗਯਾਸੂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੇ ਜਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਲੈਣਾ ਜਾਂ ਸਫਲ ਹੋਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਰਸਤਾ ਇਕ ਹੀ ਹੈ, ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੂੰ 'ਮਿਲੁ' ਅਤੇ ਉਥੇ ਜਾਕੇ ਭੀ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਉਥੇ ਭੀ ਆਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਹੀ ਭਜਨਾਂ ਹੈ ਜੋ 'ਭਜੁ' ਵਿਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਵਾਕ ਵਿਚ ਆਪ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਰੁਕਦੇ ਤਾਂ ਅਰਥ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਜਰੂਰ ਮੁਸ਼ਕਲ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਤੁਧੁ ਆਪੇ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਵਰਤੈ ਜੀ ਤੂੰ ਆਪੇ ਕਰਹਿ ਸੁ ਹੋਈ॥
ਤੁਧੁ ਆਪੇ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਭ ਉਪਾਈ ਜੀ ਤੁਧੁ ਆਪੇ ਸਿਰਜਿ ਸਭ ਗੋਈ॥

- ਰਹਰਾਸਿ ਸਾਹਿਬ

‘ ਤੁਧੁ ’ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਹੇ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ, ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਉਹੋ ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਹਰ ਇਕ ਜੀਵ ਜੰਤ ਵਿਚ ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਸਾਰੇ ਖੰਡਾ, ਬ੍ਰਹਮੰਡਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਆਪ ਹੀ ਸਭ ਨੂੰ ਸਜਾਇਆ ਸੰਵਾਰਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਖ ਭਾਲ ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਤੈਨੂੰ ਖੂਬ ਪਛਾਣ ਹੈ।

3. ਵਿਸਮਾਦੁ ਪਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ:

ਅਮੁਲੁ ਧਰਮੁ ਅਮੁਲੁ ਦੀਬਾਣੁ ॥ ਅਮੁਲੁ ਤੁਲੁ ਅਮੁਲੁ ਪਰਵਾਣੁ ॥ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਅਮੁਲੁ’ ਲਫਜ਼ ਕੀਮਤ ਨਾ ਪਾਏ ਜਾ ਸਕਣ ਦੀ ਲਖਾਇਕ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਇਕ ਵਸਤੂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਪਾਉਣ ਦੀ ਗਲ ਨਹੀਂ, ਜਦ ਬੰਦਾ ਸੋਚਦਾ ਹੈ, ਹੇ ਪਰਮੇਸਰ ਤੇਰੇ ਚਲਾਏ ਕਿੰਨੇ ਧਰਮ ਹਨ, ਕਿੰਨੇ ਦਰਬਾਰ ਹਨ ਜਿਥੇ ਸਭਨਾ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਰਖਦਾ ਹੈ ਕਿੰਨੇ ਤੋਲ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿੰਨੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਤੋਲਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਤੂੰ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਸਰਵ ਸਰੋਸ਼ਟ ਹੈ ਕੋਈ ਕਿਪਰੇ ਭੀ ਤੇਰੀ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ, ਇਸੇ ਹੈਰਾਨ ਕੁਨ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਅਮੁਲੁ ਰਾਹੀਂ ਸਲਾਹਿਆ ਹੈ।

ਬਹੁਤੁ ਕਰਹਿ ਫੁਰਮਾਇਸੀ ਵਰਤਹਿ ਹੋਇ ਅਫਾਰ ॥
ਕਰਤਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਈ ਮਨਮੁਖ ਅੰਧ ਗਵਾਰ ॥

ਪੰਨਾਂ: 42

ਬੰਦਾ ਮੰਗਣ ਲਗਿਆਂ ਤਾਂ ਰਜਦਾ ਨਹੀਂ, ਦਸ ਮੰਗਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਬਾਰਾਂ ਹੋਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਹਰ ਨਵੇਂ ਰੋਜ ਮੰਗਾਂ ਵਧੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ‘ਬਹੁਤੁ’ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਹੈਰਾਨ ਕੁਨ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸਾਰੀਆਂ ਫੁਰਮਾਇਸ਼ਾਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਲੈ ਕੇ ਫਿਰ ਆਕੜਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਆਫਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪ ਬਹੁਤ ਮਹਾਨ ਅਤੇ ਬਲਵਾਨ ਹੈ, ਗਰੀਬ ਮਾਰ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹਕ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਮੂਰਖ ਅਤੇ ਅੰਧੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੁਝਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਹੀ ਦਿਸਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ ਕਿ ਕਿਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹੀਆਂ ਤੇਰੀ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਗੇ ਭੀ ਤੇਰੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ, ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਤੇ ਦੇ ਹਥ ਵਿਚ ਹੈ ਫਿਰ ਭੀ ਉਸਨੂੰ ਭੁਲਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਉਸਦੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਦਮੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਕੁਝ ਉਸਦੇ ਵਸ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਉਹ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹੋ ਹੀ ਮੂਰਖਤਾ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਅੰਧਾ ਹੋਣ ਅਥਵਾ ਮਨਮੁਖ ਹੋਣ ਦੇ ਲਛਣ ਹਨ।

ਸਰਮ ਖੰਡ ਕੀ ਬਾਣੀ ਰੂਪੁ ॥ ਤਿਥੈ ਘਾਭਤਿ ਘੜੀਐ ਬਹੁਤੁ ਅਨੂਪੁ ॥ - ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਸਰਮ ਖੰਡ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਰੂਪ ਦੀ ਹੀ ਗਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਹਰ ਇਕ ਚੀਜ ਦੀ ਘਾੜਤ ਘੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਸੇ ਅਨੋਖੀ, ਵਚਿਤਰ ਘਾੜਤ ਨੂੰ ਦਸਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਇਹ ਘਾੜਤ ਵਿਸਮਾਦ ਜਨਕ ਹੈ।

4. ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਔਂਕੜ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਇਹ ਔਂਕੜ ਅਸਚਰਜ ਭਰਿਆ ਉਤਰ ਭੀ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਔਂਕੜ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਜ ਦੀ ਬੋਲੀ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ।

ਧਰਤੀ ਹੋਰੁ ਪਰੈ ਹੋਰੁ ਹੋਰੁ ॥ ਤਿਸ ਤੇ ਭਾਰੁ ਤਲੈ ਕਵਣੁ ਜੋਰੁ ॥ - ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਣਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਕਿ ਧਰਤੀ ਦੇ ਭਾਰ ਨੂੰ ਬਲਦ ਨੇ ਉਠਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਧਰਤੀਆਂ ਹਨ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਬਲਦ ਹੋਣਗੇ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਕਿਹਦੇ ਸਹਾਰੇ ਖੜੇ ਹੋਣਗੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਹਾਰਾ ਦੇ ਰਹੀ ਹੋਵੇਗੀ? ਬੜਾ ਵਧੀਆ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਅਸਚਰਜ ਵਾਲੀ ਗਲ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬਲਦਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਉਠਾ ਰਹੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਬੜੀ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਉਹ ਮਹਾਨ ਸ਼ਕਤੀ ਕਿਹੜੀ ਹੈ? ਕਵਣੁ ਸਵਾਲ ਭੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਵਾਬ ਭੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕੋਈ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਅਨੇਕਾਂ ਧਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਬਲਦ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਇਕ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ ਸਭ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਕੇਤਾ ਤਾਣੁ ਸੁਆਲਿਹੁ ਰੂਪੁ ॥ ਕੇਤੀ ਦਾਤਿ ਜਾਣੈ ਕੌਣੁ ਕੂਤੁ ॥ - ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਹੈ ਪ੍ਰਭੂ ਤੇਰਾ, ਤਾਣੁ ਅਤੇ ਰੂਪ ਅਤਿ ਸ਼ਲਾਘਾ ਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੰਨੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਹਰ ਜੀਵ ਜੰਤੂ ਨੂੰ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕੌਣ ਲਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਹੜਾ ਲੇਖਾਕਾਰ ਇਤਨੀ ਯੋਗਤਾ ਰਖਦਾ ਹੋਵੇਗਾ? ਇਹ ਸਵਾਲ, ਉਸ ਜਗਿਆਸੂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਉਪਜਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਉਸਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਕੌਣੁ ਕੂਤੁ, ਦੋ ਲਫਜ਼ ਦਾ ਇਹ ਜਵਾਬ ਭੀ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਵਾਲ ਭੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕੋਈ ਭੀ ਹਿਸਾਬ ਜਾਣਣ ਵਾਲਾ ਸਿਆਣਾ ਅਤੇ ਲੇਖਾਕਾਰ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਜਿਹੜਾ ਇਸਦਾ ਮਾਤਾ ਮੋਟਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਭੀ ਲਗਾ ਸਕੇ। ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ ਅਸਚਰਜ ਖੇਡ ਹੈ ਇਸਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਉਹੋ ਲਗਾ ਸਕੇਗਾ ਜਿਸਦੇ ਵਿਚ ਪਰਮੇਸਰ ਜਿੰਨੀਆ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਥਾਵਾ ਨਾਵ ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ ਨਾਵਾ ਕੇਵਡੁ ਨਾਉ ॥
 ਜਿਥੈ ਵਸੈ ਮੇਰਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਸੋ ਕੇਵਡੁ ਹੈ ਥਾਉ ॥
 ਅੰਬੜਿ ਕੋਇ ਨ ਸਕਈ ਹਉ ਕਿਸ ਨੋ ਪੁਛਣਿ ਜਾਉ ॥

ਪੰਨਾਂ: 53

ਕੇਵਡੁ, ਸਬਦ ਰਾਹੀਂ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ, ਕੀ ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਦੀ ਥਾਂ ਅਤੇ ਨਾਮ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਹੈ? ਕੇਵਡੁ, ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਭੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਭੀ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹੋ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਉਸਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ।

ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸਰ ਤਕ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸਦੇ ਨਾਮ ਕਿਹੜੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਹੜਾ ਸਥਾਨ ਹੈ ਜਿਥੇ ਵਸਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕੋਈ ਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸਚਰਜ ਖੇਡ ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਜੋਤਿ ਸਭਨਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਫਿਰ ਭੀ ਉਸਦੇ ਨਾਮ ਅਤੇ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ।

ਕਲਿਜੁਗ ਕਾ ਧਰਮੁ ਕਹਹੁ ਤੁਮ ਭਾਈ ਕਿਵ ਛੁਟਹ ਹਮ ਛੁਟਕਾਕੀ ॥
 ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਬੇੜੀ ਹਰਿ ਤੁਲਹਾ ਹਰਿ ਜਪਿਓ ਤਰੈ ਤਰਾਕੀ ॥

ਪੰਨਾਂ: 668

ਇਸ ਪਵਿਤਰ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਦਸਿਆ ਹੈ, ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚ ਤੂੰ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਹੜਾ ਧਰਮ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੇਰੀ ਬੰਦ ਖਲਾਸੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਆਪ ਹੀ ਪਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਭਾਈ ਤੂੰ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬੇੜੀ ਅਤੇ ਮਲਾਹ ਹੈ ਇਸ ਨਾਲ ਹੀ ਭਵਜਲ ਤਰਕੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਸਕੇਗਾ।

5. ਔਂਕੜ ਇਕ ਵਚਨ ਅਤੇ ਬਹੁ ਵਚਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ:

ਭਗਤ ਬਹੁ ਵਚਨ ਹੈ ਅਤੇ ਭਗਤੁ ਇਕ ਵਚਨ ਹੈ। ਅਤੇ ਭਗਤਿ ਕਿਰਿਆ ਹੈ ਮਤਲਬ ਹੈ ਭਗਤੀ ਕਰਨੀ।

ਜਿਸੁ ਤੂੰ ਦੇਹਿ ਸੁ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਅਘਾਵੈ ਸੋਈ ਭਗਤੁ ਤੁਮਾਰਾ ਜੀਉ॥
 ਸੇ ਭਗਤ ਸੇ ਭਗਤ ਭਲੇ ਜਨ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜੋ ਭਾਵਹਿ ਮੇਰੇ ਹਰਿ ਭਗਵੰਤਾ॥
 ਤੇਰੀ ਭਗਤਿ ਤੇਰੀ ਭਗਤਿ ਭੰਡਾਰ ਜੀ ਭਰੇ ਬਿਅੰਤ ਬੇਅੰਤਾ॥

ਪੰਨਾਂ: 97
 -ਰਹਰਾਸਿ ਸਾਹਿਬ
 -ਰਹਰਾਸਿ ਸਾਹਿਬ

6. ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਸੰਬੰਧਕ ਅਤੇ ਕਾਰਕ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਸਿਹਾਰੀ ਅਤੇ ਔਂਕੜ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ: ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਸੰਬੰਧਕ ਵਿਚ ਇਹ ਹਨ ਜਿਵੇਂ: ਦਾ, ਦੀ, ਤੇ, ਨੂੰ, ਨਾਲ ਅਤੇ ਕਾਰਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ: ਨੇ, । ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਖੇਪ ਭੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਚਾਲ ਭੀ ਸਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਜਿਨਿ ਸੇਵਿਆ ਤਿਨਿ ਪਾਇਆ ਮਾਨੁ॥ ਨਾਨਕ ਗਾਵੀਐ ਗੁਣੀ ਨਿਧਾਨੁ॥
 ਆਖਣਿ ਜੋਰੁ ਚੁਪੈ ਨਹ ਜੋਰੁ॥ ਜੋਰੁ ਨ ਮੰਗਣਿ ਦੇਣਿ ਨ ਜੋਰੁ॥
 ਮੰਨੁ ਧੋਵਹੁ ਸਬਦਿ ਲਾਗਹੁ ਹਰਿ ਸਿਉ ਰਹਹੁ ਚਿਤੁ ਲਾਇ॥

- ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ
 -ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ
 - ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ

ਜਿਨਿ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਜਿਨਾ ਨੇ, ਤਿਨਿ ਦਾ ਸੰਬੰਧਕ ਰੂਪ ਹੈ ਤਿਨਾ ਨੂੰ ਹੀ ਮਾਨ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ, ਆਖਣਿ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ ਆਖਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਜੋਰੁ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਜੋਰੁ ਹੈ ਨਾਉਂ, ਅਤੇ ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਮੰਨੁ ਹੈ -ਨਾਉ। ਕਿਵੇਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਥੋੜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸਤਾਰ ਭਰੀ ਗਲ ਸਮਝਾਈ ਹੈ।

7. ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਦੇ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਸਬਦ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਇਹਨਾ ਵਿਚ ਔਂਕੜ ਦਾ ਪਰਯੋਗ ਦੂਸਰੇ ਅੱਖਰ ਉੱਪਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਪਰਮੇਸਰ ਦੇ ਨਾਉਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਨਾਉਂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਜਦ ਦੂਸਰੇ ਅੱਖਰ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਔਂਕੜ ਤੋਂ ਬਦਲ ਕੇ ਸਿਹਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਰੂਪ ਬਦਲ ਕੇ ਸੰਬੰਧਕ ਜਾਂ ਕਾਰਕ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕਿਰਿਆ ਤੋਂ ਕਿਰਿਆ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਇਹ ਵਿਧੀ ਸਾਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ। ਦੇਖੋ ਧਿਆਨ ਪੂਰਵਕ:

{1} ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭੂ, ਨਾਉਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਿ ਕਾਰਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਤੇ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ

ਜੋਤੀ ਹੂ ਪ੍ਰਭੂ ਜਾਪਦਾ ਬਿਨੁ ਸਤਗੁਰ ਬੁਝ ਨ ਪਾਇ ॥ ਪੰਨਾਂ: 35

ਜਿਨੀ ਸਚੁ ਪਛਾਣਿਆ ਸਚਿ ਰਤੇ ਭਰਪੂਰਿ ॥
ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਮਨੁ ਬੋਧਿਆ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਿਆ ਆਪਿ ਹਦੂਰਿ ॥ ਪੰਨਾਂ: 37

ਪਿਰੁ ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਚਾ ਸੋਹਣਾ ਪਾਈਐ ਗੁਰ ਬੀਚਾਰਿ ॥1॥ ਪੰਨਾਂ: 38

ਜਾ ਦੇਖਾ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਿ ਦੇਖਿਐ ਦੁਖੁ ਜਾਇ ॥ ਪੰਨਾਂ: 39

ਤਿਨਿ ਪ੍ਰਭਿ ਆਪਿ ਭੁਲਾਇਆ ਨਾ ਤਿਸੁ ਜਾਤਿ ਨ ਪਤਿ ॥ ਪੰਨਾਂ: 42

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭਿ ਮੇਲਿਆ ਦੀਆ ਅਪਣਾ ਨਾਮੁ ॥ ਪੰਨਾਂ: 46

{2} ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖੋ, ਗੁਰੁ ਅਤੇ ਗੁਰਿ ਦੇ ਰੂਪ। ਜਿਵੇਂ:
ਸਰਣਿ ਪਏ ਪ੍ਰਭ ਆਪਣੇ ਗੁਰੁ ਹੋਆ ਕਿਰਪਾਲੁ ॥ ਪੰਨਾਂ: 48

ਸਗਲ ਪਦਾਰਥ ਤਿਸੁ ਮਿਲੇ ਜਿਨਿ ਗੁਰੁ ਡਿਠਾ ਜਾਇ ॥ ਪੰਨਾਂ: 49

ਗੁਰੁ ਦਾਤਾ ਸਮਰਥੁ ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਸਭ ਮਹਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ ॥
ਗੁਰੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਗੁਰੁ ਡੁਬਦਾ ਲਏ ਤਰਾਇ ॥2॥ ਪੰਨਾਂ: 49

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰਿ ਭਰਮੁ ਕਾਟਿਆ ਸਗਲ ਬ੍ਰਹਮ ਬੀਚਾਰੁ ॥ ਪੰਨਾਂ: 51

ਗੁਰਿ ਰਾਖੇ ਸੇ ਉਬਰੇ ਸਾਚੇ ਸਿਉ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥4॥ ਪੰਨਾਂ: 55

ਗੁਰਿ ਰਾਖੇ ਸੇ ਉਬਰੇ ਹੋਰਿ ਫਾਥੇ ਚੋਗੈ ਸਾਥਿ ॥ ਪੰਨਾਂ: 55

{3} ਆਪੁ ਅਤੇ ਆਪਿ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਰੂਪ ਜਿਵੇਂ:

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਆਪੁ ਪਛਾਣੈ ॥ ਧਾਵਤੁ ਰਾਖੈ ਇਕਤੁ ਘਰਿ ਆਣੈ ॥ ਪੰਨਾਂ: 88

ਤੇਰੀ ਮਹਿਮਾ ਤੂੰਹੈ ਜਾਣਹਿ ॥ ਅਪਣਾ ਆਪੁ ਤੂ ਆਪਿ ਪਛਾਣਹਿ ॥ ਪੰਨਾਂ: 108

ਆਪੁ ਵੰਵਾਏ ਤਾ ਸਭ ਕਿਛੁ ਪਾਏ ॥ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਸਚੀ ਲਿਵ ਲਾਏ ॥ ਪੰਨਾਂ: 115

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਵੈ ਜਿਸ ਨੋ ਆਪਿ ਪੀਆਏ ॥ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਸਹਜਿ ਲਿਵ ਲਾਏ ॥ ਪੰਨਾਂ: 119

ਆਪੇ ਕਰੇ ਕਰਾਏ ਕਰਤਾ ਗੁਰਮਤਿ ਆਪਿ ਮਿਲਾਵਣਿਆ ॥ ਪੰਨਾਂ: 123

{4} ਪੁਰਖੁ ਅਤੇ ਪੁਰਖਿ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਰੂਪ ਜਿਵੇਂ;

ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ ਅਪਰੰਪਰੁ ਆਪੇ ॥ ਆਪੇ ਥਾਪੇ ਥਾਪਿ ਉਥਾਪੇ ॥ ਪੰਨਾਂ: 129

ਹਰਿ ਸਾਜਨੁ ਪੁਰਖੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੈ ਲਗੀ ਮਾਇਆ ਧੋਹੁ ॥ ਪੰਨਾਂ: 133

ਜਗਜੀਵਨ ਪੁਰਖੁ ਤਿਆਗਿ ਕੈ ਮਾਣਸ ਸੰਦੀ ਆਸ ॥
ਦੁਯੈ ਭਾਇ ਵਿਗੁਚੀਐ ਗਲਿ ਪਈਸੁ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸ ॥ ਪੰਨਾਂ: 134

ਮੇਲੁ ਭਇਆ ਚਿਰੀ ਵਿਛੁੰਨਿਆ ਗੁਰ ਪੁਰਖਿ ਮਿਲਾਏ ॥ ਪੰਨਾਂ: 17

ਆਦਿ ਪੁਰਖਿ ਨਿੰਦਕੁ ਭੋਲਾਇਆ ॥ ਨਾਨਕ ਕਿਰਤੁ ਨ ਜਾਇ ਮਿਟਾਇਆ ॥ ਪੰਨਾਂ: 1145
ਆਦਿ ਪੁਰਖਿ ਜਿਸੁ ਕੀਆ ਦਾਨੁ ॥
ਤਿਸ ਕਉ ਮਿਲਿਆ ਹਰਿ ਨਿਧਾਨੁ ॥ ਪੰਨਾਂ: 1182

{5} ਸਚੁ ਅਤੇ ਸਚਿ

ਜਿਸੁ ਤੂ ਦੇਹਿ ਤਿਸੈ ਕਿਆ ਚਾਰਾ ॥ ਨਾਨਕ ਸਚੁ ਸਵਾਰਣਹਾਰਾ ॥4 ॥ ਪੰਨਾਂ: 9

ਸਚੁ ਮਿਲੈ ਸਚੁ ਉਪਜੈ ਸਚ ਮਹਿ ਸਾਚਿ ਸਮਾਇ ॥
ਸੁਰਤਿ ਹੋਵੈ ਪਤਿ ਉਗਵੈ ਗੁਰਬਚਨੀ ਭਉ ਖਾਇ ॥ ਪੰਨਾਂ: 18

ਉਚਉ ਥਾਨੁ ਸੁਹਾਵਣਾ ਉਪਰਿ ਮਹਲੁ ਮੁਰਾਰਿ ॥
ਸਚੁ ਕਰਣੀ ਦੇ ਪਾਈਐ ਦਰੁ ਘਰੁ ਮਹਲੁ ਪਿਆਰਿ ॥ ਪੰਨਾਂ: 18

ਸਾਕਤ ਸਚੁ ਨ ਭਾਵਈ ਕੂੜੈ ਕੂੜੀ ਪਾਂਇ ॥
ਸਚਿ ਰਤੇ ਗੁਰਿ ਮੇਲਿਐ ਸਚੇ ਸਚਿ ਸਮਾਇ ॥ ਪੰਨਾਂ: 22

ਸਚਿ ਮਿਲੇ ਸੇ ਨ ਵਿਛੁੜਹਿ ਤਿਨ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸਾ ਹੋਇ ॥ ਪੰਨਾਂ: 27

ਓਇ ਅੰਦਰਹੁ ਬਾਹਰਹੁ ਨਿਰਮਲੇ ਸਚੇ ਸਚਿ ਸਮਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਆਏ ਸੇ ਪਰਵਾਣੁ ਹਰਿ ਜਿਨ ਗੁਰਮਤੀ ਹਰਿ ਧਿਆਇ ॥ ਪੰਨਾਂ: 28

{ 6} ਸਬਦੁ ਅਤੇ ਸਬਦਿ

ਸਾਚੇ ਮੈਲੁ ਨ ਲਾਗਈ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਹਰਿ ਧਿਆਇ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਬਦੁ ਪਛਾਣੀਐ ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮਿ ਸਮਾਇ ॥ ਪੰਨਾਂ: 29

ਸਬਦੁ ਨ ਚੀਨੈ ਸਦਾ ਦੁਖੁ ਹਰਿ ਦਰਗਹਿ ਪਤਿ ਖੋਇ ॥
ਹਉਮੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਖੋਈਐ ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥ ਪੰਨਾਂ: 29

ਸਚੁ ਬਾਣੀ ਸਚੁ ਸਬਦੁ ਹੈ ਜਾ ਸਚਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ ॥ ਪੰਨਾਂ: 33

ਸਚਾ ਸਬਦੁ ਨ ਸੇਵਿਓ ਸਭਿ ਕਾਜ ਸਵਾਰਣਹਾਰੁ ॥ ਪੰਨਾਂ: 34

ਸਤਗੁਰੁ ਸੇਵਹਿ ਤਾ ਉਬਰਹਿ ਸਚੁ ਰਖਹਿ ਉਰ ਧਾਰਿ ॥
ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਹਰਿ ਪਾਈਐ ਸਚਿ ਸਬਦਿ ਵੀਚਾਰਿ ॥ ਪੰਨਾਂ: 34

ਆਪੁ ਛੋਡਿ ਜੀਵਤ ਮਰੈ ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਵੀਚਾਰ ॥ ਪੰਨਾਂ: 34

ਸਤਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਨ ਮੰਨਿਓ ਸਬਦਿ ਨ ਲਗੇ ਪਿਆਰੁ ॥ ਪੰਨਾਂ: 34

{7} ਨਾਮੁ ਅਤੇ ਨਾਮਿ :

ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਸਮਾਲਿ ਤੂ ਗੁਰ ਕੈ ਹੇਤਿ ਅਪਾਰਿ ॥ ਪੰਨਾਂ: 34

ਮੇਰੇ ਮਨ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ ॥
ਸਾਚੀ ਭਗਤਿ ਤਾ ਥੀਐ ਜਾ ਹਰਿ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ ॥1॥ ਪੰਨਾਂ: 35

ਨਦਰੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ ਵਿਣੁ ਕਰਮਾ ਪਾਇਆ ਨ ਜਾਇ ॥
ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਸਤਸੰਗਤਿ ਲਹੈ ਸਤਗੁਰੁ ਭੇਟੈ ਜਿਸੁ ਆਇ ॥ ਪੰਨਾਂ: 35

ਨਾਨਕ ਸਬਦਿ ਮਿਲਾਵੜਾ ਨਾਮੇ ਨਾਮਿ ਸਮਾਇ ॥4॥ ਪੰਨਾਂ: 35

ਅਨਦਿਨੁ ਨਾਮੇ ਰਤਿਆ ਨਾਨਕ ਨਾਮਿ ਸਮਾਇ ॥ ਪੰਨਾਂ: 36

ਮਨ ਮੇਰੇ ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥
ਗੁਰਮਤੀ ਨਾਮੁ ਸਲਾਹੀਐ ਦੂਜਾ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥1॥ ਪੰਨਾਂ: 38

{8} ਧਾਤੁ ਰੂਪ ਤੋਂ ਕਿਰਿਆ ਬਨਣ ਦੀਆਂ ਕਈ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ ਇਕ ਦੋ ਹੀ ਦਿਤੀ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ, 'ਰਾਖੁ' ਧਾਤੁ ਰੂਪ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਕਿਰਿਆ ਬਣਦੀ ਹੈ ' ਰਾਖਿ' ਜਿਸਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਰਖਣਾਂ।

ਜਿਉ ਭਾਵੈ ਤਿਉ ਰਾਖੁ ਤੂੰ ਨਾਨਕੁ ਤੇਰਾ ਦਾਸੁ ॥ ਪੰਨਾਂ: 86

ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਮੈ ਮੂਰਖ ਹਰਿ ਰਾਖੁ ਮੇਰੇ ਗੁਸਈਆ ॥
ਜਨ ਕੀ ਉਪਮਾ ਤੁਝਹਿ ਵਡਈਆ ॥ ਪੰਨਾਂ: 166

ਹਮ ਗਰੀਬ ਮਸਕੀਨ ਪ੍ਰਭ ਤੇਰੇ ਹਰਿ ਰਾਖੁ ਰਾਖੁ ਵਡ ਵਡਾ ਹੇ ॥ ਪੰਨਾਂ: 171

ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਤਨਿ ਪ੍ਰੇਮੁ ਪਿਰੰਮ ਕਾ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਹਰਿ ਪੂੰਜੀ ਰਾਖੁ ਹਮਾਰੀ ਜੀਉ ॥ ਪੰਨਾਂ: 174
ਰਾਖਿ ਲੀਆ ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਆਪਿ ॥
ਮਨਮੁਖ ਕਉ ਲਾਗੇ ਸੰਤਾਪੁ ॥ ਪੰਨਾਂ: 190

ਰਾਖਿ ਲੇਇ ਪ੍ਰਭੁ ਰਾਖਨਹਾਰਾ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਿਆ ਜੰਤ ਵਿਚਾਰਾ ॥4 ॥ ਪੰਨਾਂ: 192

ਬਿਨਉ ਸੁਨਹੁ ਤੁਮ ਪ੍ਰਾਨਪਤਿ ਪਿਆਰੇ ਕਿਰਪਾ ਨਿਧਿ ਦਇਆਲਾ ॥
ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਭ ਮੇਰੇ ਅਨਾਥਹ ਕਰਿ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਾ ॥ ਪੰਨਾਂ: 207

{9} ਢਾਕੁ ਅਤੇ ਢਾਕਿ: ਢਾਕੁ ਹੈ ਧਾਤੁ ਰੂਪ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਕਿਰਿਆ ਬਣੀ ਹੈ ਢਾਕਿ।

ਜਿਹ ਕੁਲ ਦਾਸੁ ਨ ਉਪਜੈ ਸੇ ਕੁਲ ਢਾਕੁ ਪਲਾਸੁ ॥ ਪੰਨਾਂ:1370

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਹਰਿ ਗਾਵੈ ਨਾਨਕੁ ਸਤਿਗੁਰ ਢਾਕਿ ਲੀਆ ਮੇਰਾ ਪੜਦਾ ਜੀਉ ॥ ਪੰਨਾਂ: 101
ਢਾਕਨ ਢਾਕਿ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰ ਮੇਰੇ ਮੋਹਿ ਅਪਰਾਧੀ ਸਰਨ ਚਰਨ ॥ ਪੰਨਾਂ: 828

ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਿਓ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਸਿਹਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਔਕੜਾਂ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਕਦੇ ਭੀ ਜੁੜ ਨਹੀਂ ਸਕਾਂਗੇ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਅਲੌਕਿਕਤਾ ਦਾ ਅਨੰਦ ਨਹੀਂ ਮਾਣ ਸਕਾਂਗੇ। ਸੋ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਕਿ ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੋ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਦੂਸਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਾਲਾ ਭੀ, ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਜਾਂ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅਖਰਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ, ਸੁਖ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਲਿਖ ਸਕੇ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੁਖ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕਦੇ ਭੀ ਸੁਖ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਾਂਗੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਲਿਖ, ਜਾਂ ਗਾ ਸਕਾਂਗੇ।

ਸਾਰਾ ਸਿਖ ਜਗਤ 300 ਸਾਲਾ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗੁਰ ਗਦੀ ਦਿਵਸ, 20 ਅਕਤੂਬਰ, 2008 ਨੂੰ ਮਨਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਪਰਵਾਰ ਵਲੋਂ ਇਹ ਨਿਮਾਣੀ ਭੇਟ ਹੈ। ਇਸ ਭੇਟ ਦੀ ਸਾਰਥਕਤਾ ਜਾਨਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦਾ ਬੇਸ਼ਬਰੀ ਨਾਲ ਇੰਤਜਾਰ ਰਹੇਗਾ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਭੀ ਪਖ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਅਨਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਉਸਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਕੇ ਅਸੀਂ ਸਨਮਨਿਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਾਂਗੇ। ਇਸ ਪਵਿਤਰ ਅਵਸਰ ਤੇ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਲੋਂ ਲਖ ਲਖ ਵਧਾਈ ਪਰਵਾਨ ਹੋਵੇ ਜੀ।